

ADAPTAREA EDIFICIILOR PENTRU SPECTACOL DIN TIRASPOL LA FUNCȚII NOI

Sergiu TRONCIU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *In the present study the author determined several stages of development of the fluvial city and the phases of functional existence of "show buildings" (initial function and the adapted functions). The "show buildings" in Tiraspol are located along the main street, with the volumetric-spatial composition visible from the Dniester River, an aquatic surface with a large prospect of perception over the urban skyline. This procedure of subordinating the architecture to the main urban axis, as is the river perceived, is characteristic for the placement of other public buildings from the "heart" of Tiraspol as well.*

Cuvinte cheie: *Teatru, cinematograf, funcție inițială, funcție adaptată, aspect architectural, urbe riverană, reverență, percepere vizuală.*

Apariția acestui studiu se datorează mai multor conjuncturi, cum ar fi lipsa unor articole științifice, cercetări urbanistice, monografii, privind constituirea arhitecturii orașului fluvial Tiraspol, analizei amplasării edificiilor publice (în cazul dat – pentru spectacol spectacole) în raport cu arterele principale: acvatică (râul Nistru) și cea a transportului (strada 25 Octombrie 1917).

În această temă autorul determină mai multe etape de dezvoltare a urbei riverane și determină fazele de existență funcțională a edificiilor pentru spectacol: Faza I – funcția inițială (raza de deservire, regimul de înălțime, relația plin – gol, stilul architectural, perioada edificării, etc.); Faza II – funcția actuală (la unele cu abatere, schimbarea aspectului exterior și interior în conformitate cu funcția obținută actualmente). Edificiile date devin, prin analogie cu organismele biologice [1, pag. 73], forma generală cărora rămâne neschimbată, dar cu o corecție funcțională internă și abateri în aspectul exterior.

În 1972, pe malul stâng al fluviului Nistru a început construcția cetății de mijloc, sub supravegherea lui Alexandru Suvorov și inginerului general al armatei ruse François Sainte de Wollant [2, pag. 84]. Datorită acestui fapt a și apărut orașul fluvial Tiraspol. Odată cu construcția căii ferate în 1867 (după proiectul inginerului belgian Ziuber, 1846) orașul a devenit centru de comerț și de prelucrare a produselor agricole, dar cu toate acestea urbea a rămas neamenajată, iar I-ul Război Mondial a încetinit dezvoltarea orașului. Basarabia s-a unit România, iar Nistrului din nou i-a revenit rolul de frontieră. În perioada 1929 – 1940 Tiraspolul este capitala RASSM în componența RSS Ucrainene. În această perioadă în Tiraspol sunt construite numeroase fabrici, uzine și instituții de învățământ (Institutul Pedagogic, arhitect M.Petrov, 1937), pentru spectacol (primul Teatru Dramatic Republican, 1934 – 1936). Al II-lea Război Mondial a distrus multe case locative, clădiri publice, edificii și întreprinderi industriale. În anii 1944 – 1970 începe perioada de renovare a orașului – reconstrucția întreprinderilor distruse, caselor de locuit, școlilor, spitalelor precum și construirea edificiilor noi după planul aprobat în 1947 (arhitect I.Șmurun), privind rezolvare sarcinilor principale de reabilitare și de reconstrucție a orașului [3, pag. 37]. În cadrul planului urbanistic de dezvoltare

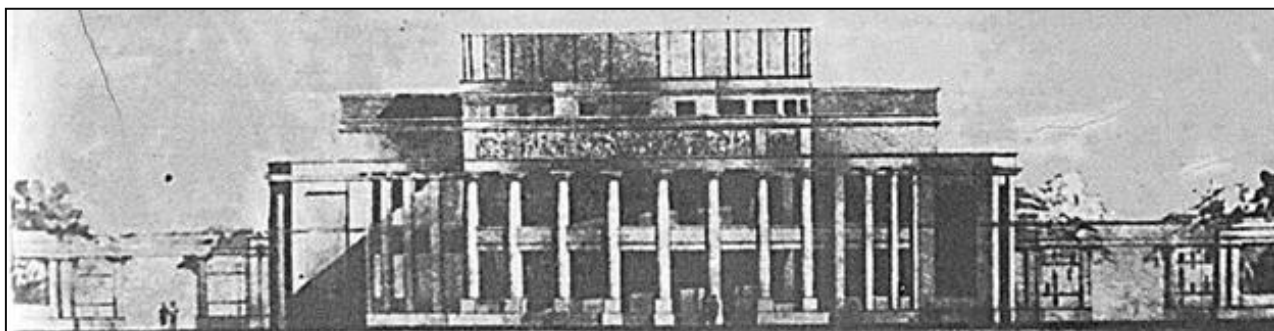

Fig. 1. Fațada principală a teatrului dramatic din orașul Tiraspol (Imagine de proiect, 1934).

Nistrul a devenit principalul element compozițional al urbei.

Proiectul planului general de detaliu a centrului Tiraspolului a fost elaborat de Institutul Moldgiprostroy (sub conducerea arhitectului A.Minaev), care revendica relațiile urbanistice cu cele naturale, plasarea a masivelor de locuințe, clădirilor publice cu diferite funcțiuni (educație, comerț, medicină, cultură, edificii social-economice, etc.). Tiraspolul se dezvoltă într-un timp foarte rapid până la sfârșitul anilor 80 ai secolului trecut când orașul avea o populație record de peste 200 mii locuitori [4]. Instituțiilor publice pentru spectacol li se acorda o atenție deosebită în acel plan urbanistic de detaliu, deoarece, în mediu, fiecare locuitor al orașului vizita cinematografele și teatrul 17 ori pe an, de două ori mai mult decât vizitarea celorlalte unități de divertisment [5, pag. 202], la fel ele serveau dominante și accente, care formează centrul cultural al oricărui oraș din arealul Uniunii Sovietice.

În perioada sovietică în orașul Tiraspol au fost edificate următoarele edificii pentru spectacol:

Teatrul Dramatic Nadejda Aronețkaya cu adresa str. 25 Octombrie, nr. 130 (inițial Teatrul Dramatic Republican Maxim Gorkii, arhitect G.Gotghelf 1934 – 1936) este principalul element (dominanta complexului urbanistic) al ansamblului cu blocurile de studii a Institutului Pedagogic (arhitect M. Petrov), care sunt direct legate cu una din cele patru piețe a urbei (vezi Figura 1.), Piața Fânului (actual Piața Teatrului).

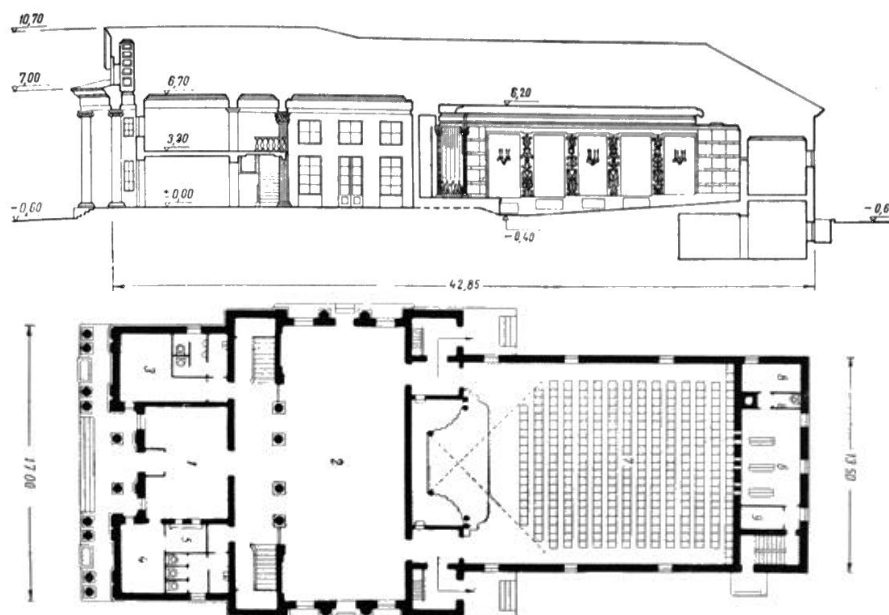

Fig. 2. Desene tehnice.

Proiect model pentru 300 spectatori, arh. Z.Brod, 1949.

Autorul proiectului s-a înscris în decursul timpului alături de oamenii de teatru în căutarea soluțiilor spațiale, plastice [1, pag. 282], corespunzătoare înnoirilor de gândire artistică din anii 30 ai secolului trecut. Walter Gropius susține: ”Arhitectura teatrului contemporan trebuie să caute să creeze o mare orgă de lumini și spațiu, de o formulă atât de obiectivă și adaptabilă, care ar putea să răspundă oricărei viziuni imaginabile a unui regizor” [6].

Edificiul teatrului este primul obiectiv cu funcția special amenajată în vederea reprezentării spectacolelor și are un amplasament unic în Republica Moldova, finalizând axa compozițională (artera principală strada 25 Octombrie 1917). Compoziția spațial-volumetrică este compactă, simetrică soluționată în stilul neoclasic. În 1963 clădirea este reabilitată după proiectul arhitecților I.Șmurun, și D.Palatnic [7, pag. 73]. Funcția edificiului a rămas neschimbată.

Cinematograful „Revoluția din Octombrie”, situat pe strada Sverdlov, nr.47 în partea centrală a sectorului Centru (vezi Figura 2.). A fost edificat în anii 60 ai secolului XX după proiect model (1949) pentru 300 spectatori autorul căruia este Z.Brod (premiul de gradul – I, URSS, 1950), soluționat în stilul Realism Socialist [8]. Cinematograful și-a încheiat existența ca obiectiv de spectacole în anii 90, funcția căruia a fost transformată în clubul de noapte „Plazma”.

Cinematograful „Sputnik” (cu adresa: bulevardul Gagarin, nr. 4, sectorul Centru) construit în 1965, după proiect tip (lipsit de valențe artistice) cu aspect exterior simplist ca rezultat al luptei cu decorul în arhitectură. Edificiul a fost trasferat în anii 90 Univesității T.Șevcenko din Transnistria [9], cu funcția de centru de creație studențesc ”Sfinții Apostoli Chiril și Metodie” (vezi Figura 3.).

Fig. 3. Aspectul exterior al cinematografului „Sputnik” (1970 / 2013).

Cinematograful „Iunosti”, situat în sectorul Okteabriskii (actual Kalkatova Balka), strada Odesa, nr.68. Edificiul este construit în anul 1971, cu compoziția planului rectangular în partea superioară a parterului decorat cu brâul de flori stizate (preluat din arta populară). Cinematograful a fost reconstruit în anii 90 [10]. Actualmente funcția este preluată de centru de divertisment și de agrement „Oscar” (clubul non-stop de biliard, săli pentru jocuri de noroc și ruletă pneumatică, baruri, cafenea, terase).

Cinematograful „Tiraspol”, unicul cinematograful din Tiraspol care și-a păstrat funcția inițială, situat pe strada 25 Octombrie 1917, nr. 58. Edificat în anii 70 – 80 în centrul urbei riverane de arhitectul V.Sumîșevskii, este o realizare arhitecturală cu valențe artistice novatoare. Edificiul dat cuprinde trei săli (100, 300 și 600 spectatori), care sunt unite la parter printr-un vestibul polivalent [7, p.178]. Compoziția planului reprezintă intersecția poligoanelor hexagonale (vezi Figura 4.), formând o curte interioară deschisă. Exteriorul edificiului reprezintă o plastică expresivă datorită planului cu divizări geometrice stricte și jocului umbră-lumină.

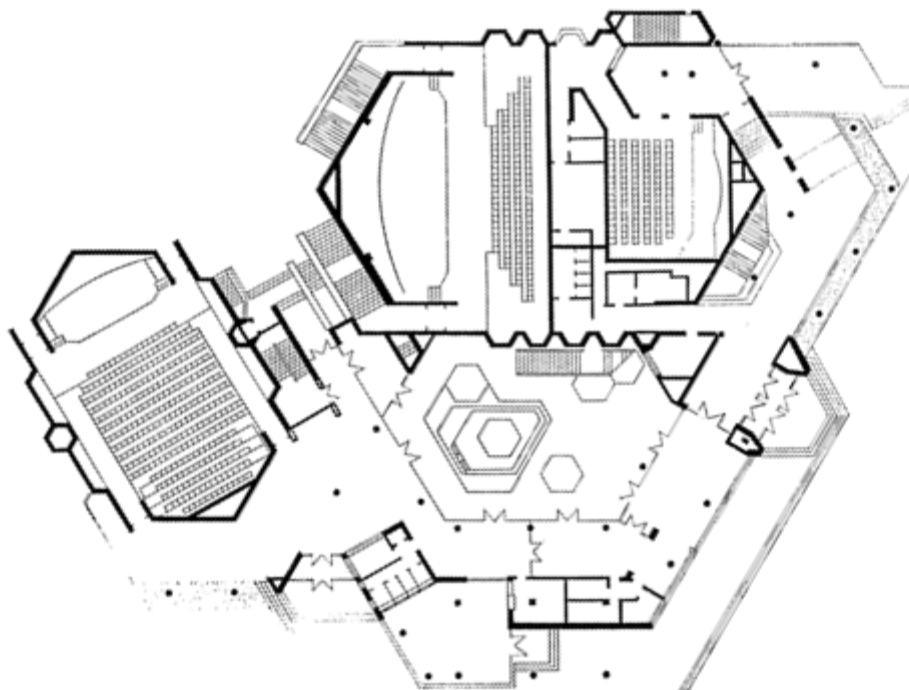

Fig. 4. Planul cinematografului ”Tiraspol” cu trei săli (100, 300 și 600 spectatori), arh.V.Sumîșevskii.

Grație amplasării edificiilor principale pentru spectacol din orașul Tiraspol, ele sunt orientate cu fațadele principale (de gală) spre râul Nistru, amplasate de-a lungul străzii principale (vezi Figura 4), cu etalarea arhitecturii obiectivelor în silueta orașului, percepută dinspre fluviu, concomitent dând reverențe și respect. Venerația teatrului și a cinematografelor arterii acvatice indică încă odată subordonanța și importanța ei. Acest procedeu este caracteristic și pentru amplasarea altor edificii publice din „inima” Tiraspolului. Aspectul arhitectural al orașului riveran conține rezultatul amplasării edificiilor publice de importanță urbană, tipologia social-culturală, interconexiunea diferitor funcții ale țesutului urban raportate la mediul natural.

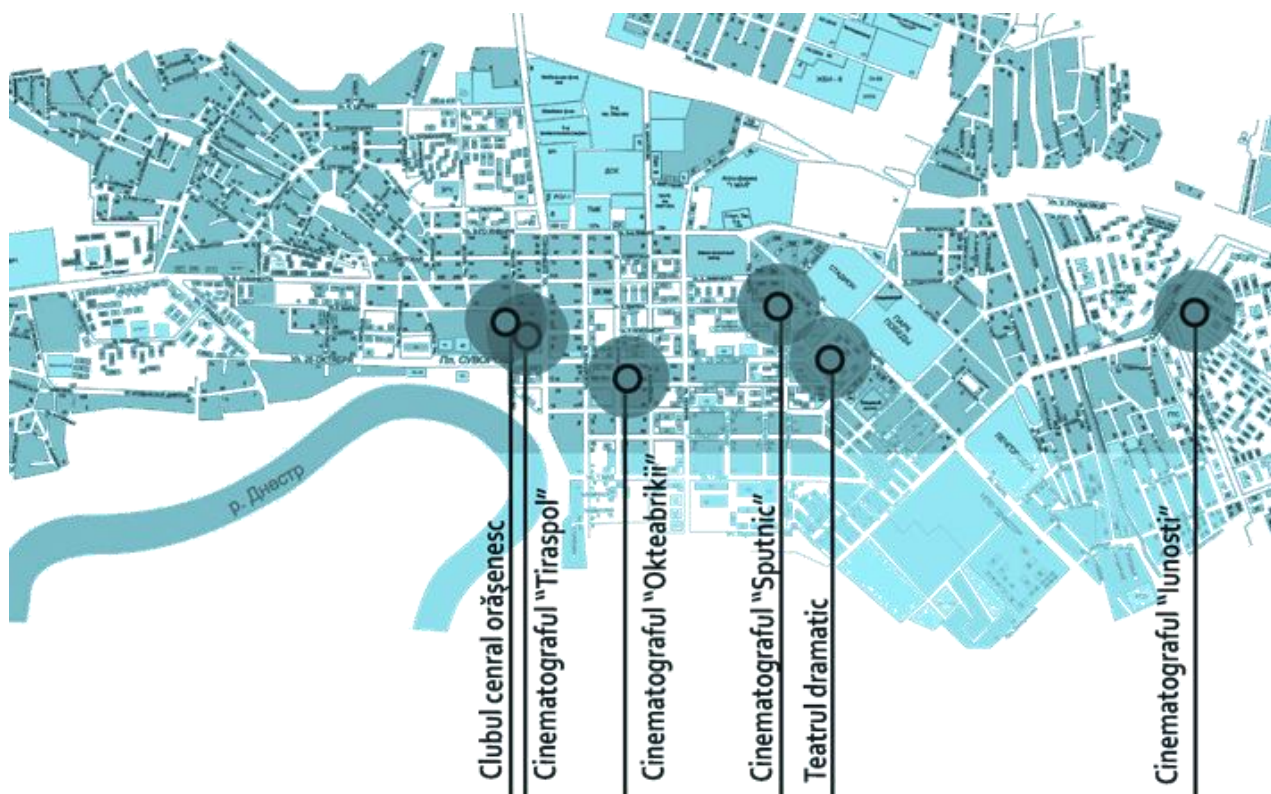

Fig. 5. Planul orașului Tiraspol (aspectul actual) cu indicarea edificiilor pentru spectacol.

Relațiile dintre arta spectacolului și viața cotidiană sunt actualmente sunt complexe, uneori parcurgând drumuri separate, dar prezentând o varietate de impacte reciproce [1, pag. 5]. Edificiile pentru spectacol sunt schimbătoare în timp, mutațiile și metamorfozele lor corespunzând transformărilor social-economice.

Bibliografie:

1. Rădulescu D. *Arhitectura centrelor culturale moderne*. Editura tehnică, București, 1996.
2. Филимонов Б.А. *Синтез Архитектуры и монументального искусства в городе Тирасполе*. Тирасполь, Искусствознание, выпуск 2, Издательство Приднестровского Университета, 2006.
3. Колотовкин А.В., Эльтман И.С., Педаш Г.А. *Архитектура Советской Молдавии*. Москва, Стройдат, 1973.
4. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Tiraspol/>, accesat la 12.11.2013.
5. Адамович В.В., Бархин Б.Г. и др. *Архитектурное проектирование общественных зданий*. Москва, Стройиздат, 1985.
6. *Les satles modernes et les principes scenographiques*. Aujourd'hui – artset architecture, Nr. 42-43, 1963.
7. Колотовкин А.В., Шойхет С.М., Эльтман И.С. *Архитектура Советской Молдавии*. Москва, Стройдат, 1987.
8. <http://brachka.livejournal.com/brachka/Типовое здание послевоенного сталинского кинотеатра/>, accesat la 12.11.2013.
9. <http://forum.pridnestrovie.com/topic/Тирасполь/>, accesat la 12.10.2013.
10. <http://wikimapia.org/Развлекательный комплекс «Оскар» - Тирасполь/>, accesat la 12.11.2013.